

Oppimaan koulun ulko- puolelle

Uusi perusopetuksen opetussuunnitelma ohjaa yhä enemmän monipuolisiin oppimisympäristöihin ja työtapoihin sekä yhteistyöhön koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

Kooste vuonna 2016 voimaan tulevan Perusopetuksen valtakunnallisen opetussuunnitelman asiaa koskevista maininnoista.

→ **Lue lisää www.luontokoulu.fi**

Maksuttomia paikkoja ovat muun muassa puistot ja metsät, jotka ovat hyviä paikkoja toteuttaa myös yksittäisiä oppitunteja. Lisäksi moni kunta tarjoaa kouluille mahdollisuuden käyttää julkista liikennettä ja maksuttomia museo- tai muita käyntejä.

Myös useat muut tahot tarjoavat mahdollisuuksia luokan ulkopuoliseen oppimiseen. Esimerkiksi luonto- ja ympäristökoulut, nuorisokeskukset, leirikoulut, luontokeskukset, kirjastot, teatterit ja musiikkisalit tekevät mielellään yhteistyötä koulujen kanssa. Niillä on valmiita kouluille suunniteltuja opetuskokonaisuuksia, joista voi valita luokalle opetussuunnitelmaan sopivaa toimintaa.

Esimerkiksi Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto sertifioi LYKE-verkoston palveluntarjoajia, ja toiminnan lähtökohtana ovat valtakunnalliset opetussuunnitelmat.

→ **Lue lisää www.lyke.fi**

Opetuksen järjestäjä laatii ohjeet

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on laatia kouluilleen ohjeet sekä toimintamalli koulun ulkopuolisen opetuksen toteuttamisesta ja perehdyttää henkilöstö niihin. Tämä muistilista on laadittu Opetusalan Ammattijärjestön OAJ:n ja Luonto- ja ympäristökasvatuksen tukiverkoston LYKEN yhteistyönä helpottamaan opetuksen järjestämistä luokahuoneen ulkopuolella, jos tällaista ohjeistusta ei ole tehty.

Koulun ulkopuolella annettavan opetuksen järjestämistä helpottaa, jos koululla on valmiita tarvikepakkauksia, jotka opettaja ottaa mukaansa. Pakkaus voi sisältää esimerkiksi ensiaputarvikkeet, matkapuhelimen, hyttyskarkoitetta, tärkeimmät juuri tähän kouluun ja alueeseen liittyvät puhelinnumerot sekä tämän muistilistan.

Muista nämä

Seuraavat asiat koskevat kaikkea koulun ulkopuolista opetusta, oli kyseessä sitten liikuntatunnin pitäminen urheilukentällä tai viikon leirikoulu:

Koulun ulkopuolinen opetus on kirjattu koulun vuosisuunnitelmaan. Kirjaukseksi esimerkiksi yksittäisen tunnin osalta riittää, että vuosisuunnitelmasta käy ilmi yksittäisten tuntien pitämisen mahdollisuus koulun ulkopuolella. Kaikkia yksittäisiä tunteja ei vuosisuunnitelmaan kirjata.

Varmista, että vakuutus kattaa koulun alueen ulkopuolella toteutettavan opetuksen.

Oppimaan koulun ulko- puolelle

Vakuutusyhtiön ympärivuorokautinen yhteysnumero on mukana, jotta voidaan kysyä tarvittaessa neuvoja oikeista toimintatavoista.

Yleensä opettajalla ja oppilailla on voimassa samanlainen vakuutusturva koulun ulkopuolella annettavan opetuksen aikana kuin tavallisen koulupäivän aikana. Vakuutusturvan taso kuitenkin vaihtelee. Opettajan, oppilaan ja huoltajan on aina tiedettävä, onko vakuutusta ja mitä se kattaa.

Opettajan OAJ:n jäsenmaksuun sisältyvät vapaa-ajan vakuutukset eivät ole voimassa virkamatkalla kuten leirikoulussa ja luokkaretkellä. Leirikoulussa vapaa-aikanaan mukana olevien huoltajien tulee itse järjestää vakuutusturvansa retken ajaksi.

Oppilas saa opetussuunnitelman mukaista opetusta, ohjausta ja tarvitsemaansa tukea myös koulun ulkopuolella järjestettävässä opetuksessa.

Kaikilla on tiedossa, että koulun järjestyssäännöt ja rangaistukset ovat voimassa myös koulun ulkopuolella toteutettavan opetuksen aikana.

Opetuksen järjestämispaikka on turvallinen.

Koulun ulkopuolella opetettaessa paikka valitaan siten, että opetus, ohjaus ja tuki voidaan toteuttaa turvallisesti oppilaat ja heidän käyttäytymisensä ja erityispiirteensä huomioon ottaen. Kohteita, joissa vaara on ilmeinen ja valvonta vaikeaa, tulee välttää.

Opettaja ja rehtori arvioivat opetusryhmän erityispiirteet ja sen, voidaanko opetus, ohjaus ja tuki toteuttaa turvallisesti koulun ulkopuolella.

Opettajan ollessa vastuussa oppilaiden turvallisuudesta on hänen näkemystään mahdollisuudesta toteuttaa opetusryhmän opetus koulun ulkopuolella kunnioitettava.

Osallistujien allergiat ja muut rajoitteet, joilla on merkitystä koulun ulkopuolella oppimisen kannalta, ovat tiedossa ja niistä on ilmoitettu tarpeen mukaan yhteistyötahoille.

Allergiat ja muut rajoitteet kysytään tarvittaessa kirjallisesti vanhemmilta. Tietojen antamiseen yhteistyötahoille on pyydetty huoltajan lupa. Luvan voi kysyä kertaluonteisesti koskemaan esim. koko lukuvuotta.

→ Lue lisää. Tietosuojavaltuutettu on antanut asiasta tarkemmat ohjeet.

Matkapuhelin on mukana.

Opettajalla on oltava työnantajalta puhelin, jotta hän voi retken aikana tarpeen mukaan olla yhteydessä rehtoriin, huoltajiin tai muihin tarvittaviin tahoihin.

Oppimaan koulun ulko- puolelle

Oppilaiden ja huoltajien puhelinnumerot sekä muut tarvittavat yhteystiedot ovat mukana.

Muita tarvittavia numeroita ovat esimerkiksi koulun ja rehtorin puhelinnumero, mahdollinen yhteistyökumppani, terveyskeskus, majoituspaikka, jos ohjelma jatkuu yli yön.

Ensiaputarvikkeet ovat mukana.

Kaikilla osallistujilla on säänmukaiset vaatteet ja varusteet.

Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liiton pukeutumisohteet:

→ **Lue lisää www.luontokoulut.fi**

Opettaja ja rehtori päättävät, tarvitaanko mukaan useampi opettaja, koulunkäyntiavustaja tai muita aikuisia tai erityisjärjestelyitä.

Koulun ulkopuolinen opetus, ohjaus ja tuki suunnitellaan hyvin ennalta, arvioidaan riskit sekä sovitaan toimintaperiaatteet ennakoiduissa riskitilanteissa, kuten muussakin opetuksessa.

Rehtorin kanssa arvioidaan, osoitetaanko opettajalle erikseen työaikaa koulun ulkopuoliseen opetukseen ja kuinka paljon.

Muista lisäksi nämä, kun kyseessä on koko päivän retki:

Koulun ulkopuolinen opetus, ohjaus ja tuki suunnitellaan yhdessä mahdollisten yhteistyökumppaneiden kanssa, arvioidaan riskit sekä sovitaan toimintaperiaatteet ennakoiduissa riskitilanteissa ja tiedotetaan näistä kaikista oppilaille ja huoltajille.

Tarkista, onko yhteistyökumppanilla valmiina turvallisuussuunnitelma tai muita sinua helpottavia suunnitelmia kuten suunnitelma ohjelmasta ja järjestelyistä. Pyydä niistä itsellesi tarvittaessa kopio. Samaa työtä ei kannata tehdä kahdesti.

Ennalta sovitaan kuinka toimitaan, jos esimerkiksi joku eksyy, sairastuu tai joutuu onnettomuuteen, on päihteissä, tapahtuu varkaus, syntyy vahingonkorvausvelvollisuus tai joku joudutaan lähettämään kesken opetuksen kotiin. Tästä eduskunnan oikeusasiamies on antanut ratkaisunsa.

→ **Lue lisää www.eduskunta.fi**

Huoltajilla ja oppilailla on ennalta oltava tiedossa normaalista työjärjestyksestä poikkeava toiminta.

Jos koulun ulkopuolella ollaan ruokatunnin yli, mukana ovat eväät koulusta. Ne kuljetetaan elintarvikehygienian mukaisesti tai ruokailu toteutetaan jollakin muulla sovitulla tavalla.

Oppimaan koulun ulko- puolelle

Muista kaikkien edellä mainittujen lisäksi nämä, kun kyseessä on yön yli kestävä retki:

Luokkaretki- tai leirikouluopetuksen järjestäminen on opettajalle vapaaehtoista. Jos luokkaretki tai leirikoulu ulottuu normaalin työajan ja -paikan ulkopuolelle, esimieheltä on pyydettävä virkamatkamääräys.

Luokkaretki ja leirikoulu ovat opettajan työtä ja virkamatka, josta voi saada virkaehtosopimusten mukaiset päivärahat ja muut korvaukset.

Kutsu huoltajat hyvissä ajoin koolle keskustelemaan asiasta ja sen vaatimista järjestelyistä.

Suunnittele luokkaretki tai leirikoulu ajoissa huoltajien ja mahdollisten muiden tahojen kanssa.

→ Katso OAJ:n ohje retkistä ja leirikouluista

Luokkaretkelle tai leirikoululle laaditaan aikataulu ja tarvittaessa täsmennetään koulun ja luokan sääntöjä.

Kirjaa kunkin osion toiminta, tavoite sekä toteuttava henkilö, joka voi olla esim. kohteessa oleva opas. On hyvä, jos oppilaat ja vanhemmat ovat mukana suunnittelemassa leirikoulua. Opettajalla on kuitenkin vastuu siitä, että toiminta on opetussuunnitelman mukaista.

Oppilailta ja huoltajilta on hyvä pyytää allekirjoitettu kirjallinen suostumus, että oppilas voi osallistua retkelle tai leirikouluun ja että he ovat tutustuneet leirikoulun sääntöihin ja ohjelmaan. Ohjelmasta pitää käydä ilmi esimerkiksi oppilaiden mahdollinen vapaa-aika, joka ei ole opettajajohtoista. Säännöt annetaan allekirjoitetun paperin liitteenä.

Oppilasta ei voi velvoittaa lähtemään mukaan leirikouluun, jos leirikoulun ohjelmaan sisältyy maksullisia osia tai jos oppilaalla on erityinen este.

Opettaja suunnittelee luokkaretkeen tai leirikouluun osallistumattomille oppilaille vaihtoehdoisen ohjelman, joka mahdollistaa leirikoululla käsiteltävien asioiden oppimisen.

Muista aina kaiken pituisilla retkillä seuraavat asiat:

Opettaja vastaa turvallisuudesta. Opettaja vastaa oppilaista ja heidän turvallisuudestaan koko opetuksen ajan, myös matkoilla ja tauoilla.

Oppilas on koko koulupäivän ajan koulun toiminnassa koulun vastuulla. Koulun toiminta pitää sisällään kaiken koulun vuosisuunnitelmaan merkityn opetuksen, siirtymiset opetuspaikoille, välitunnit ja muut tauot sekä koulun kerhot, retket ja leirikoulut.

Oppimaan koulun ulko- puolelle

Jos ohjelmaan sisältyy uimista, ole järjestelyissä erityisen tarkkana.

OAJ ja useat muut tahot ovat laatineen yhdessä ohjeistuksen uimaopetuksen järjestämisestä.

→ **Lue lisää www.edu.fi**

Opettaja on vastuussa oppilaista, vaikka toimintaa ohjaisi ulkopuolinen asiantuntija.

Opettajan vastuu oppilaistaan on jakamaton. Opettajan vastuuta ei voi siirtää, vaikka toimintaa toteuttaisi ulkopuolinen asiantuntija.

Huoltajat ovat tervetulleita mukaan koulun ulkopuoliseen opetukseen, mutta huoltajien mukanaolo ei vähennä opettajan vastuuta.

Entäpä jos koulun ulkopuolinen opetus aiheuttaa kustannuksia?

Jos opetuksen järjestäjä ei vastaa kustannuksista, oppilaiden ja huoltajien vapaaehtoisesti yhteisesti keräämillä varoilla voidaan tukea vierailua maksullisissa kohteissa tai kattaa matkoista koituvia kustannuksia.

Opetushallitus on antanut ohjeita retkien ja leirikoulujen maksuttomuudesta:

→ **Lue lisää www.oph**

Kaikkien huoltajien on oltava selvillä koulun ulkopuolisen maksullisen oppimisen yksityiskohdista ja siihen liittyvästä varojen keruusta, käytöstä ja mahdollisesta palauttamisesta oppilaalle, joka ei osallistukaan opetukseen.

→ **Katso OAJ:n ohje varainkeruusta retkeä varten**

Oppilaalla on oikeus maksuttomaan opetukseen. Oppilaalla ja hänen huoltajallaan pitää olla mahdollisuus valita opetussuunnitelman mukainen samojen asioiden oppimisen mahdollistava maksuton ohjelma.

Oppilaiden kuljetuksissa huomioitavaa

Julkisen liikenteen käyttö on ympäristölle paras vaihtoehto.

Opettajan ei pidä kuljettaa oppilaita omalla autollaan.

Oman auton käyttö sisältää monia riskejä.

→ **Lue lisää OAJ:n sivuilta**

Jos vanhemmat kuljettavat oppilaita, tulee vanhemmille selvittää, mikä on tällöin heidän juridinen asemansa.

Vanhemmat eivät kuljettajina ole koulutuksen järjestäjän palveluksessa ja vastaavat henkilökohtaisesti mahdollisista vahingonkorvauskanteista, vaikka vakuutukset kattavatkin välittömät sairaanhoitokulut.

Oppilaan turvallisesta kotimatkastasta ja siitä aiheutuvista kustannuksista on sovittava huoltajien kanssa. Viime kädessä kustannuksista vastaa opetuksen järjestäjä.

Eduskunnan oikeusasiamies on antanut asiasta ratkaisunsa.

→ **Lue lisää www.eduskunta**

Oppilaan mahdollisuus kulkea itsenäisesti suoraan koulun ulkopuolella järjestettävän opetuksen järjestämispäikälle on aina arvioitava tapauskohtaisesti. Arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota oppilaan itsenäisen liikkumisen taitoihin sekä matkan turvallisuuteen. Itsenäisestä kulkemisesta on sovittava huoltajien kanssa.

Kuvat Emma Luukkala. Västersundom skola 3.–4. luokka Vantaan luontokoulussa 3.9.2015/LYKE

